

YENİ TÜRK ŞİİRİNDE KEÇİ IN NEW TURKISH POETRY

Asuman GÜRMAN ŞAHİN*

Özet

İnsanların düşüncelerinde geniş yer tutan semboller, zihindeki bazı şeyleri, onunla ilişkisi nispetinde tanımlayan unsurlardır. Böylelikle beslendiği kültür ve kullanıldığı metin içerisinde sembollerin anlam tabakaları çeşitlenir. Keçi de antikçağlardan günümüze pek çok yerde kullanılarak zengin çağrışımların sembolü haline gelmiştir. Kül Tigin ve Bilge Kağan abidelerinin en üst noktasında duran tacındaki piktogramdan damgalara, Şamanist unsurlardan halk inançlarına kadar Türk kültürünün önemli bir sembolü olan keçi, aynı zamanda sözlü ve edebî geleneğin içerisinde kendine geniş bir yer bulmuştur. Yeni Türk şiirinde de keçi sembolü sadece millî değil, farklı medeniyetlerin unsurlarından beslenerek şairler tarafından işlenmiştir. Konu oldukça geniş bir sahaya yayıldığından bu makalede serbest örneklem metoduyla şiirler seçilmiş; yöntem olarak tarama, derleme, metin çözümleme ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yeni Türk şiirinde keçi sembolüne hangi anlamların yüklenildiğinin tespiti yapılarak, keçinin çağrışım alanının sınırlarını çizmek ise çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Türk şiiri, keçi, sembol, edebiyat.

Abstract

The symbols that take up a great deal of space in people's minds are elements that define some things in the mind in relation to it. Thus, the meaning layers of the symbols in the culture and the text used are varied. The goat has also become a symbol of rich associations by using many places in ancient times from ancient times. Kül Tigin and Bilge Kagan have found themselves in a wide range of goats, oral and literary traditions, which are an important symbol of Turkish culture, from stamped pistol to stigmatization, from shamanistic elements to popular beliefs. Since the topic has spread to a very wide area, poems have been selected by free sampling method in this article. The methods of scanning, compiling, text analysis and comparison are used as methods. In the new Turkish poetry, the purpose of trying to draw the boundaries of the associative area of the goat by establishing what meaning is loaded on the goat symbol is forming.

Key Words: New Turkish poetry, goat, symbol, literature.

* Dr., asumangurman@hotmail.com

GİRİŞ

Koyun familyası ile akraba olmasına rağmen koyunlardan daha küçük, çevik ve hareketli olan keçi, ilk evcilleştirilen hayvanlar arasındadır. Yüz yıllardan beridir de kendine münhasır özelliklerine istinaden yapılan çeşitli çağrışımlarla keçi, mitoslardan atasözlerine; masallardan romanlara kadar birçok edebî türde görülen bir sembol olmuştur. Yeni Türk şiirinde de hem canlı bir hayvan olarak kendinden söz ettirmiş, hem de çeşitli çağrışımlar için sıklıkla kullanılmıştır.

İslâmiyet'ten önceki ve sonraki Türk kültür hayatında yer alan keçi, kimi zaman bir motif, kimi zaman ise bir figür olmuştur. Yüzyıllarca bozkır kültür dairesinde yaşayan Türkler için hayvanlar, sadece hayatta kalmak ve geçinmek için araç olmamış; aynı zamanda inanç sisteminin de önemli bir parçası olmuştur. Bu inanç sistemi, maddî ve manevî alanda hayvan ögesini içeren bir kültür yaratmıştır. Başta egemenliği sembolize eden keçi (dağ keçisi) piktogramı, Kül Tigin ve Bilge Kağan abidesinin tacında bulunmaktadır. Bununla birlikte damgalarda, kurganlarda, kemer tokalarında, hançer kabzalarında, süs eşyalarında, tunç levhalarda vb. Türk sanat motiflerinde kullanılmıştır (Yıldız, 2011, s. 11). Öyle ki bazı topluluklar yıldızları ve gezegenleri 'ikiz oğlaklı keçi' adıyla adlandırmıştır (Gündüz, 2015, s. 10). Bazı boylarda keçi dirilişi, bazılarında ise insanları kötü ruhlardan korumayı sembolize etmiştir (Çelik, 2007, s. 29). Keçi, bugün bile Şamanist kültürün etkisiyle (Çobanoğlu, 2003, s. 88-91) birçok halk inaniş ve pratiklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Keçi sembolü ile sadece maddî kültür öğelerinde karşılaşılmaz. "Ahşesin keçisi" (Pala, 2008, s. 6), "Keçileri Kaçırarak", "Koyunun olmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler" gibi birçok tabir, deyim ve atasözleri arasına yerleşen keçi, sözlü ve yazılı edebiyat geleneği içerisinde en eski metinlerden günümüze dek kullanılmıştır. *Dede Korkut*, *Şecere-i Terakime* gibi Oğuznamelerin çeşitli yerlerinde (Bahadır, 2015, s. 110-140), Kutadgu Bilig'de, destanlarda, efsanelerde, masallarda, bilmeceelerde, tekerlemelerde, tiyatro eserlerinde, hikâye ve romanlarda kimi zaman av hayvanı, besin/yiyecek, burç, mekân, matem törenlerinde tanrıya kurban olarak; kimi zaman insanları sütüyle besleyen bir figür (Doğru, 2013, s. 39) ya da koyun-keçi zıtlığında güçsüzün, kötünün ifadesi olarak; kimi zaman ise köyü, cefakâr köylüyü anlatmak için ve daha birçok çağrışım ile Türk edebiyatında büyük ölçüde kullanılmıştır. Örneğin masallarda sıkça yer alan keçi sihirli, konuşan, cambaz yaradılışlı, kötü sesli ve yardımcı hayvanlardır. Evcil ve uysal hayvanlar oldukları için masumiyetin sembolüdürler. Özellikle melemesi ile sembolleşmişlerdir. Koyunun uysallığına karşın keçi inatçıdır. Keçinin inadı da masallarda ve hikâyelerde çokça işlenmiştir (Yıldız, 2011, s. 128). Romanlara bakıldığında ise keçi sembolü yadsınmayacak kadar fazladır. Mesela Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun

Yaban, Fakir Baykurt'un *Turpan*, Kemal Tahir'in *Sağırdere*, Yaşar Kemal'in *Binboğalar Efsanesi*, *Teneke*, *Karınca'nın Su İçtiği*, *İnce Memed* adlı romanlarında ve yine Yaşar Kemal'in *Keçi* ile Sabahattin Ali'nin *Kağrı* adlı hikâyelerinde cefakâr yoksul insanların, göçebelerin hayatının (Oyal, 2013, s. 153) ve Anadolu köylüsünün, köy yaşamının bir sembolü olmuştur. Bunların yanı sıra Yunan mitolojisindeki Arkadialı, çobanların tanrısı keçi ayaklı, insan yüzlü Pan (Necatigil, 1957, s. 86), tiyatro metinlerinde, örneğin Güngör Dilmen'in *Keçi Türküsü* adlı eserinde veya Yusuf Ahıskalı'nın *Keçi Ayaklı Pan ve Yeni Bir Dünya* adlı destanında geçmektedir. Ahıskalı, sınıf farkı ve mücadelesi ile ilgili eleştirisinde bu mitolojik öğeden faydalanır. "Trenyen denizinde güneş alçalıyordu./Keçi turnaklı ilah Pan kaval çalıyordu." diyen Yahya Kemal ile beraber Pan, birçok şairimizin şiirlerinde yerini almıştır (Erdal, 2013, s. 107). Abdurrahim Karakoç, Ercüment Behzat Lav, Hasan İzzettin Dinamo, Oktay Rifat, Salih Zeki Aktay, Turgut Uyar, Edip Cansever, Sezai Karakoç gibi daha birçok şairin şiirinde farklı meselelerin içinde söz dinlemeyen, çapkın, şarap içen, kural tanımaz bir yaratık olarak kullanılmıştır. Son dönem yazarlarından Mehmet Zaman Saçlıoğlu'nun *İki ve Keçi* adlı romanında ise Kymaira'dan Pan'a, Pan'dan Aigapan'a bu mitolojik kahramanın dönüşümleri kurgulanmaktadır.

1. Yeni Türk Şiirinde Keçi Sembolü

Türk edebiyatının hemen hemen her türünde yer alan ve ayrı bir çalışma konusu gerektiren keçi sembolü çeşitli benzetmeler, çağrışımlar ve anlam açılımları ile Yeni Türk şiirinde de sıkça işlenmiştir. Kötü, değersiz, aksi, inatçı gibi olumsuz anlatımlar kadar güzel, saf, temiz, ak gibi olumlu anlatımların ifadesinde keçi sembolü kendine yer bulmuştur. Bu çok yönlü sembolün yarattığı çağrışımları "bilgeliğin, özgürlüğün, hırsın ve gözü karalığın, güzelliğin, olumsuzluğun, günahsızlığın, Anadolu'nun" sembolü gibi alt başlıklar içerisinde kategorize edilebilir.

1.1. Bilgeliğin Sembolü Olarak Keçi

Keçinin kuyruğu ve sakalı gibi bazı belirgin fiziksel özellikleri şairlerin dikkatinden kaçmamıştır. Fizyolojik olarak her zaman dik duran keçinin kuyruğu genellikle anlatılmak istenen kişinin inadıyla ilişkilendirilmiştir. Keçinin sakalı da çeşitli benzetmelerin konusu olmuş, olumlu ve olumsuz çağrışımlar içinde kullanılmıştır. Sakal ile bilgelik ve ermişlik arasında bir ilişki kurulur. "Sakalım yok ki sözüm dinlesin" atasözünde görüldüğü üzere sakal ile dinlenen, saygı gösterilmesi gereken kişi olma arasındaki bağ açıktır. Şiirlerdeki keçi sembolüne bu açıdan bakıldığında 'bilge' çağrışımının keçinin beyaz sakalından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Sezai Karakoç bazı şiirlerinde keçiye bilge sıfatını

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

vermektedir. “Hızırla Kırk Saat” adlı şiirinde orucun güzelliğinden bahsederken keçi sütü beyazlığındaki çok kıymetli oruç ile arasında ilişki kurar. Bu kıymetli süt de “*bilge keçi*”nin armağanıdır. Şairin bir diğer şiirinde Kuran’ın gelişiyle tabiatta meydana gelen mükemmellik, keçide kendini yine bilgelik olarak göstermiştir:

*Kuran iniyor dağlardan tepelerden
Yağmur onun yedeğinde
Horozlar en keskin sesleriyle ötmeye
Koyunlar ışıltıyor yünlerinde
Yeni ve keskin bir bilgelik keçilerde*
(Karakoç, 2012, s. 293)

Sakala her zaman bu şekilde hürmet duygusu, bilgelik yüklenmemiştir. Kimi zaman yalnızca yaşlılığa işaret eder. Kimi zaman ise “*Keçide de sakal var*” ya da “*sakalla olaydı kişi, keçiye danışılardı her işi*” atasözlerinde görüldüğü üzere keçinin sakalı ile insana verilen kıymet, bilgelik arasında bir bağın olmadığına işaret edilmek istenir. Ümit Yaşar Oğuzcan’ın “Akıllı Maymunlar” adlı şiirinde insanoglunun çok da akıllı olmadığı hicvedilirken keçinin sakalı üzerinden gönderme yapılır. Hatta şair, iddiasını kuvvetlendirmek için diğer hayvanlara da olumsuz yakıştırmalar yüklemektedir:

*Biz maymungillerden
İnsanoğulları
Düşünen hayvan
O büyük zavallı
Kuş beyinli
Koyun gözlü
Keçi sakallı.*
(Oğuzcan, 2004, s. 16)

1.2. Özgürlüğün Sembolü Olarak Keçi

Keçinin rengi, geriye uzanan kıvrımlı boynuzları, sakalı, kuyruğu gibi fiziksel özelliklerinin yanı sıra dağlarda gezinmesi, sarp yerlere tırmanarak beslenmesi de şiirlerde farklı çağrışımların, benzetmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Keçilerin çekinmeden yüksek yerlerde gezmesi şairlere özgürlüğü, korkusuzluğu, gücü, iktidarı hatırlatmıştır. Keçinin bu çağrışımı Göktürkler döneminden bu yana izlenmektedir. Kül Tigin ve Bilge Kağan abidelerinin en üst kısmında yer alan dağ keçisi piktogramı Türklerin özgür ruhunu, yüceliğini, erişilmez yerlere erişebilirliğini, bağımsızlığını, kararlılığını ve cesaretini sembolize eder (uqusturk.wordpress). Bu kullanım, Yeni Türk şiirinin mısralarında da bulunmaktadır. Nâzım Hikmet’in “Yıl 1919 ve İstanbul’un Hâli ve Erzurum ve Sivas Kongresi ve Kambur

Kerim'in Hikâyesi" ya da "İki Keçi" adlı şiirleri bu kategoride örneklendirilebilir:

*Karınlarını doyurunca keçiler
başlarında hürriyet havası eser,
kısmet aramak için yolculuğa çıkarlar.
Giderler ıssız otlaklara doğru.
Oralara pek uğramaz insanoğlu,
ne yol, ne iz var,
bir kaya, uçurumlu bir dağ.
Bayanlarımız keyif çatarlar orada.
Engel mengel tanımaz bu turmanıcı, bu gezici.
İşte böyle azatlaşan iki keçi,
ayakları da ak
her biri engin bir çayıdığı bırakarak,
(Ran, İki Keçi, 1991, s. 188-189)*

Yine Nâzım Hikmet'in "Hacı Oğlu Salih" adlı şiirinde ise Karadenizli kaçak, baytar Salih'in iyileştirmeye çalıştığı bir hayvandır. Ama Nâzım Hikmet'in iyileştirmek için bir koyun değil de keçiyi tercih etmesi tesadüfi değildir. Şiirdeki keçi sembolünde, şairin düşünceleri arasında kuvvetli bir şekilde yer alan hürriyet arzusunun izdüşümleri görülmektedir:

*Hacı oğlu Salih memleketimdendi,
Karadeniz' den.
(...)
Komünistti on dokuzdan.
Dövüştü,
hapse düştü,
yattı Ankara' da, Kırşehir' de.
Sonra geçti bu yana,
yani ikinci vatana.
Baytardı. Kirofabat köylerinde hasta keçilere baktı.
(Ran, 2000: 75)*

Yerleşim alanlarından çok uzakta, yüksek ve sarp yerlerde yaşayan dağ keçileri, çoğunlukla özgürlüğü çağrıştırmalarıyla şiirlerde yer alır. Attila İlhan'ın "ç koçaklaması"nda hiçbir zaman başka bir milletin hâkimiyeti altına girmeyen özgür ruhlu Türklerin Asya'dan Anadolu'ya geliş serüveninden söz edilirken "nice dağ keçileri ateşlerine düşüp / nazlı aylar çizer boynuzları geceye / hoş geldin türk!" mısralarındaki dağ keçisi sembolünden istifade edilir. Böylelikle şair, aynı zamanda Türk kültürünün önemli bir ögesine yer vererek, özgürlüğün altını çizer. Heybetli dağların

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

sembolü olan dağ keçileri (yaban keçileri) özgür ruhlu oldukları kadar ürkek canlılardır. Hayvanın bu özelliği ise Rıfat Ilgaz'ın yüreğine dokunur. Şairin “Yakınmıyoruz” adlı şiirindeki çocuk, tıpkı bir dağ keçisi gibidir: Tehlikeler karşısında gözü pek, ama bir o kadar da çekingendir:

*Dalina basılınca gözüpek,
Kayalar gibi acımasız...
Sertliği bir yana
Dağ keçisi kadar da çekingen...
Elindeki yavan ekmekten utanır,
(Ilgaz, 2004, s. 292-293)*

1.3. Hırsın ve Gözü Karalığın Sembolü Olarak Keçi

Keçi doğası gereği uçurumları sever, uçurumların ucunda zorluklarla alabildiği otların lezzeti onun için ayrıdır. Çoğu zaman ya da hemen her zaman o yardan aşağıya düşmemeyi becererek otu alır ve yer (Ün, 2014, s. 141). Keçinin yüksek yerlerde gezinmesindeki yarattığı etki gibi onun inatla istediği yiyeceğe ulaşma hırsı ve gözü karalığı da şairlerin kalemine yansımıştır. Sözlü kültürde de keçinin bu durumunu özetleyen bir atasözümüz vardır. Sözü, gözü doymayan hırslı insanların küçük bir çıkar için bütün varlığını tehlikeye atması (tdk.gov.tr) anlamına gelen “*Keçiyi yardan uçuran bir tutam ottur.*” atasözü, şairler tarafından aynen kullanmıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun “Keçiyi Yardan” ve “Üç Dil” adlı şiirlerini bu kullanıma örnek göstermek mümkündür:

*Keçiyi yardan uçuran
Bir tutam ottur
Gözümün önüne geliyor keçi
Hâlâ cıvı cıvı gözlerinin içi
Ağzında ecel yeşili
Körpe ıslak
Ezilmiş yırtılmış bir çift yaprak
Uçurumun dibinde incecik bir su
Tatlı mı tatlı duru mu duru
Açmış kocaman gözlerini
Düşünür su
Canlıyken ne kadar hafifti keçi
Şimdi ne kadar ağır.
(Eyüboğlu, Keçiyi Yardan, 1969, s. 229)*

1.4. Güzelliğin Sembolü Olarak Keçi

Şairler zaman zaman güzelliğin anlatımında keçi sembolünden istifade ederek keçiye farklı çağrışımlar yüklemiştir. Keçinin yavrusu, sütü ve tüylerinin rengi benzetme unsuru olarak tercih edilmiştir. Keçi, beyaz, siyah, boz, alaca, kıvıllı tüylere sahip olsa da genellikle şiirlerde beyaz rengi

üzerinden gönderme yapılmıştır. Sütün ve tüylerin beyazlığı güzelliği, saflığı, temizliği çağrıştırmıştır. Sezai Karakoç'un "Hızlarla Kırk Saat" veya Necati Cumalı'nın "Halı" şiirlerinde güzel olanı keçi sütünün beyazlığı ile anlatmayı tercih ettikleri görülmektedir:

*Toprak tabanlı bir oda tavanı isli
O kadınlardan biriyle seviştin
Yaklaştıkça soluğunda çayırlar
Dişleri keçi sütü beyazlığında
Bahçesinde günebakanlar hatmiler
(Cumalı, 1983, s. 18-20)*

Keçinin kızıl rengi istisnai de olsa şairlere ilham kaynağı olmuştur. Necati Cumalı "Güneş" adlı şiirinde Alanya Kalesi'ne vuran güneşin kızılığını al bir keçiye benzetir. Türk şiirinde akşamüstü oluşan kızılık kan, şarap, tunç vb. pek çok anlatımda ifade bulmuştur. Ancak keçinin kızıl tüyleri ile güneşin duygu yüklü o anında ortaya yayılan kızılığı arasındaki bağ çok görülen bir benzetme unsuru değildir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hem güneşin kızılığı için kullanılan imajlara hem de keçi sembolüne farklı bir yaklaşım getirilmiştir denilebilir:

*O yüksek Alanya kalesi
Deniz ile gök arası bir boşluk
Adımlarında intihar korkusu
Güneş ağzında bir tutam otlar
Al bir keçi oldu karşıma çıktı.
Derisi sıcak buğulu ağzı bakışları yangında
Al bir keçiydi tam
Her yerde diş izlerini gördüm çizik çizik
(Cumalı, 1983, s. 201-204)*

Keçi sadece rengiyle değil sevimliliğiyle de benzetme unsuru olarak şiirlerde işlenmiştir. Cahit Külebi "İstanbul'daki" adlı şiirinde sevdiği kadının güzelliğini anlatmak için keçi yavrusundan faydalanır. Kadının güzelliğinin ve güzelliği ile bütünleşen çocuksu samimiyetinin keçi yavrusu ile ilişkilendirilmesi keçi sembolüne farklı bir yön katar¹. Oysaki hayvanla

¹Halid Ziya Uşaklıgil'in de Nihal'in çocuksu güzelliğinden bahsederken keçi yavrusu benzetmesinden yararlanması, bu çağrışımın kullanım alanını göstermesi bakımından önemlidir: "Kuşaksız açık mai elbisesinin içinde yaşına nisbetle uzun duran ince vücudile, zarif bir keçi yavrusu çehresinin rikkatini ihtar eden süzgülün simasile, Nihal koşarak içeri girdi (s. 71)."; "Sanki bu hatanın affı temennisiyle eğildi, Nihal'in çenesine, o biraz keçi çenesini andıran zarif sivri çenesine dudaklarını uzattı (s. 503)." (Halid Ziya Uşaklıgil, *Aşk-ı Memnu*, Özgür Yayınları, İstanbul 2001.)

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

bağdaştırılarak sevimliliği, hoşluğu anlatan benzetmeler daha çok sözlü kültürde de sıkça kullanılan kuzu ile verilir:

*İstanbul'da bir sevdiğim vardı
Keçi yavrusuna benzer.
Rüzgâr eserdi hafiften gözlerinde
Halden anlardı.*
(Külebi, 1998, s. 75)

Cahit Külebi, sevdiği kadının güzelliğinde yavru keçinin masumiyetini bulurken, Ahmet Hâşim'in bunun tam tersi olarak kadına dair tespitlerinde kadının çirkinliğini keçi ile izah etmesi ise önemli ve dikkat çekicidir:

“Birçok hayvan cinslerinde erkeğe nazaran dişi çirkindir. Bunu kim bilmez? Keçi, cılız, sarkık etleri ve ahmak çehresiyle erkeğinin yanında gülünç bir hayvandır. ‘Teke’ tümsekli burnu, adaleli vücudu, dar beli ve gergin göğsüyle, çıplak kayalar üzerinden ufka dik durduğu zaman, zannedilir ki mitolojik bir ilâh, dünya nizamının sonsuz hatlarını gözden geçiriyor. Güzelliği anlamakta üstat olan eski Yunanlılar ‘teke’den çoban bir tanrı meydana getirmişlerdir.

Şehvetli ve saldırgan Pan, keçi tırnaklı ayakları, kılı baldırları, yassı burnu, boynuzları ve çekik altın gözleriyle ‘teke’nin ilâhî şekilde görünüşüdür (Hâşim, 1969, s. 143)”.

1.5. Olumsuzluğun Sembolü Olarak Keçi

Şairler kimi zaman kötü bir davranışın; inat, vefasızlık, geçimsizlik, kibir, kurnazlık vb. gibi kötü karakterin ya da olumsuz bir durumun anlatılmasında keçi sembolünü tercih etmiştir. Abdurrahim Karakoç’un “Haber Bülteni 8” ve “Hasan’a Mektup”, Sunay Akın’ın “Çoban”, Aziz Nesin’in “Ata Et, İte Ot Verme” ya da Ümit Yaşar Oğuzcan’ın “Liderler” adlı şiirlerinde içinde bulunulan sistem eleştirilirken keçinin olumsuz çağrışımından faydalanılmaktadır. Örneğin Oğuzcan, liderlerin yaptıkları ya da yapamadıkları yüzünden halkın içine düştüğü kötü durumu anlatırken değersiz, geçimsiz, girdiği ortama huzursuzluk veren, kötü yaradılışlı, kötü huylu, çevresine hep kötülük aşıl原因 kişileri tanımlamak için kullanılan (tdk.gov.tr) “uyuz keçi” deyimini ile hicvettiği sistemi özetlemektedir:

*Özveri diye diye
Döndük uyuz keçiye
Çalışmaz başka şeye
Kafası liderlerin*
(Oğuzcan, 2004, s. 100)

Nâzım Hikmet’in “Yolculuk 2” ve *Memleketimden İnsan Manzaraları* adlı eserindeki bir şiirinde ise keçi, olumsuz psikolojik durumların izahında kullanılmaktadır. “Yolculuk 2”nin mısralarında can bulan beş yaşındaki

çocuk, Johanne Spyrş'in *Heidi* masalındaki öksüz kızı hatırlatmaktadır. Onun da hayatında dedesi, dağlar, yalnızlığını paylaşan arkadaşları ve keçileri vardır. Şiirdeki çocuk ve keçi Heidi gibi kadersizdir. Dağların özgür keçisi kötürüm olduğu için mutsuzdur. Şair, keçiyle çocuğun mutsuzluklarında onları buluşturarak, keçi sembolüne psikolojik bir anlam yükler:

*926'da beş yaşındaydı.
Bir kötürüm keçiyi emanet ettiler.
Keçiyle kırlara gittiler.
Bir türlü tutmadı bulutları
Rastlamadı kurda.
Tanıdı otları
Çok çok bulgur yenildi.
(Ran, 1992c, s. 74)*

Şairin *Memleketimden İnsan Manzaraları* adlı eserindeki bir şiirinde ise psikopat bir babanın elindeki keçinin çilesi ve buna tanık olmak zorunda kalan Ömer konu edilmektedir. Psikopat baba Çolak İsmail, öfkesini savunmasız bir hayvandan çıkaran canidir. Üstelik Ömer'in gözleri önünde sütü sağılırken durmadı diye, keçiyi bacağından ağaca asarak döver. İsmail'i rahatlatan patlama, Ömer'in bilinçaltına travma olarak kazanır. Böylelikle bir kez daha keçi ile psikolojik bir vakanın şiirde işlendiği de tespit edilir:

*Çolak İsmail her yerde, her zaman böyle
suratını duvarda asar öyle gezer,
yüzüne bakılmaz.*

(...)

*Keçiyi bacağından ağaca asıp döver:
Sütü sağılırken rahat durmadı yine.*

(...)

*Sustu Ömer
Çolak İsmail baktı oğlunun gözlerinin içine
keçiyi bacaklarından ağaca astığı zamanların öfkesini duydu.
(Ran, 1992a, s. 514)*

1.6. Günahsızlığın Sembolü Olarak Keçi

Türk mitolojisinden Yunan, Sümer, Babil, Asur mitlerine (Oral, 2012, s. 68-69) oradan kutsal metinlere kadar geniş bir yelpazede kendine yer bulan keçi, *İncil*'de, *Tevrat*'ta, *Zebur*'da, *Kuran*'da geçer. Edebî metinlerde de yer alan 'günah keçisi' tabirinin kökeni kutsal metinlere dayanmaktadır. Gülten Akın'ın "İstanbul'da Bir Pazardan Bir Pazartesiye" adlı şiirinde yer

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

alan “*Musa'nın keçileri*” bizi Yahudilikteki “günah keçisi”² anlayışına götürmektedir. Hıristiyanlıkta günahsızlık anlayışı, Yahudilikteki günah anlayışından temellenmektedir. İsrailoğullarında insanlar, işledikleri günahlardan tamamen kurtulmak ve günahsız kalmak için ‘Keçi kefareti kurbanı’ sunarak, bütün günahlarının da teke ya da keçiyile gittiğine inanılır (Doğan, 2008, s. 27). Böylece Yahudilikte keçiye ayrı bir kutsiyet katıldığı görülmektedir. Gülten Akın’ın da böyle bir çağrışım içerisinde Hz. Musa’nın karşısında Hz. Muhammed’i anması dikkat çekicidir:

*Dünya altı kıta ve dört deniz
Çöller ve kıyılar eski yerlerinde
Musa'nın keçileri, Muhammed'in develeri
Ya biz peki, ya biz
Başsız ve yurtluksuz nerdeyiz
Nerde bizim İstanbul'umuz
Elimizde bakır taslar, göğşe açılmış mendiller
Ciğerlerimizde göz göz olmuş al güller
Kızılçık şerbeti içmekte değiliz
— Dayan öyleyse, dayan kutsallığın adına
(Akın, 1992, s. 158-161)*

Necati Cumalı’nın “Keçi” adlı şiirinde de keçinin bakışları ile kilise arasında bağ kurulması dikkat çekicidir. Şairin keçinin gözlerinde boş bir kilise içinde yanmakta olan titrek mumları görmesi yine bu anlayışla ilişkilendirilebilir:

*Karanlık bakışları
Boş bir kilise içi
Dalgalar gelip geçtikçe
Titreşir yanan mumlar
(Cumalı, 1983, s. 18-20)*

1.7. Anadolu’nun Sembolü Olarak Keçi

Anadolu hayatının anlatımında da keçi sembolünden yararlanmıştır. Bu şiirlerde keçi, hem köy hayatının tasvirinde hem de köylünün cefakâr yaşamının anlatımında bir sembol olmuştur. Keçi, Özdemir Asaf’ın “Mal Üstünde Çeşitleme”sinde, Abbas Sayar’ın “Vahdet”inde, Ergin Günçe’nin “Dersimiz Aşk Çünkü, Söylemiştim”inde sahibini takip eden, otlayan; Nâzım Hikmet’in “Dağların Havası” adlı şiirindeki ağılda sütünden yararlanan bir hayvan olarak köy hayatını sembolize eden unsurlar arasında yer almaktadır. Keçi sembolünün bu şekildeki kullanımına çok fazla örnek gösterilebilir:

² Günah keçisi kavramıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. René Girard, *Günah Keçisi* (Çev. Işık Ergüden) Kanat Yayınları, İstanbul 2005.

*İhtiyarla girerdi ağıl her gün erken
Bakraca süt sağardı, koyun keçi melerken
(Ran, 1991, s. 137)*

*Yoksul köy gömütlerini andırır
Çıplak tepeler*

...
*Taş kırıkları, kekik kümeleri, akdikenler
Çingirak sesleri
Dağınık keçi sürülerinin
(Cumalı, Kıyı, 1983, s. 216)*

Bazı şairler köy hayatının tasvirinde keçiden yararlanırken bazı şairler de bir şehri ya da yöreyi keçi ile sembolize etmiştir. Gülten Akın'ın "Kars'tan Gelirik", "Van'dan Gelirik", "Hakkâri'den Gelirik" vb. şiirlerinde yöreye özgü unsurlar arasında yer alarak o mekânların tamamlayıcı unsurları haline gelir. Nâzım Hikmet'in "Güney Dağlarının Hatırasında Kalan" adlı şiiri ise bu bağlamda dikkat çekici bir örnektir. Çünkü Akdeniz'in yüksek dağlarında yaşayan Yörükler gibi keçiler de bu mekânın sembolleri arasındadır ve şair de Torosların anlatımında keçiden faydalanmıştır:

*Kuzeyden indim bu güney dağlarının memleketine ikindiüzeri
Bu dağlar,
İnsanların, ineklerin, kamyonların arasında yaşıyorlardı,
Söğütler, elmalar, meşeler ve çam ağaçlarıyla*

...
*Bu dağlar,
Vurulmuş yaban keçilerinin yarasında
Ve gölleri dibinde yaşıyorlardı.
(Ran, 1997, s. 42)*

Nâzım Hikmet'in "İstanbul 3" adlı şiirinde ifade ettiği gibi "Kumral, ipekli, uzun kürkleri(nin) parılda"yan Ankara ovasının keçisi ise şehrin kendisini işaret eden bir sembol olmuştur. Halil Nihat Boztepe'nin "Kasidesi"nde geçen keçi yine Ankara'yı sembolize eder:

*Belde-i Ankara'nın bir keçi hatta kedisi
Değer indimde bilâ şek iki mandâ-yı vatan
(Boztepe, 1924, s. 18)*

Keçi sembolünün çağrışımlarından birisi de Anadolu insanının köy yerindeki yokluğu, yoksulluğu, cefakâr hayatıdır. Sembolün bu yönü diğer edebî ürünlerde de sıkça kullanılmıştır. Yaşar Kemal'in "Keçi" adlı hikâyesinde Adana'daki köylü bir ailenin geçim sıkıntısıyla dolu hayatından

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

bir anekdot anlatılmaktadır ya da Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban*'ında görüldüğü üzere köy yaşamının bir figürüdür. Yeni Türk şiirinde de kimi zaman köyü, kimi zaman Anadolu köylüsünün sıkıntı dolu yaşantısını, yalnızlığını, yoksulluğunu sembolize eder. Enver Gökçe'nin "Susan Anadolu" ya da "Memleketimin Şarkıları" adlı şiirlerinde 'güzel şeylere hasret' Anadolu köylüsünün çektiği sıkıntılarda keçi sembolünden istifade edilir. "Kıl keçim kısır" ifadesinde var olan tüm çileler özetlenmektedir:

*Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanım, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada.
Ben küçük Yusuf'um çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara
(Behramoğlu, 2001, s. 515-516)*

Pastoral şiirlerde köyü tasvir ederken çiçekler arasında, kırlarda, dağlarda gezinen dekoratif keçinin omuzlarına bu kez Anadolu'nun acı gerçekleri yüklenir. Yıllarca savaşmak zorunda kalan Türk milletinin çektiği zorluklar çeşitli şekillerde anlatım bulmuştur. Şairler, yaşanan sıkıntıları, çileleri, uzun yıllar savaşın ağır yükünü göğüsleyen köylünün mücadelesini şiirlerine keçi sembolüyle konu edinir. Köylünün beslenme ve geçim kaynaklarından birisi keçidir. Ancak savaş yıllarında kimi zaman düşman, kimi zaman köyleri basan eşkıyalar ellerindeki hayvanları alır. İşte burada şairler yaşanan çaresizliklerin anlatımını keçiyle sembolize eder. Ebubekir Hazım'ın "Yemen Dönüşü", Hüseyin Rıfat Topuz'un "Zeynep Nine" vb. birçok şiiri acı dolu hayatların anlatımına örnek gösterilebilir. Nâzım Hikmet'in "Yıl 1918-1919 Kara Yılan Hikâyesi" adlı şiirinde de düşmanın Çukurova'daki köylüye yaptığı eziyet anlatılmaktadır. Gelinlerin ırzlarına geçen, çocukları öldüren, koyunlara, keçilere el koyan zalim düşmanlar ile bir köyün savaş yıllarındaki hezeyanı tasvir edilmektedir. Şair, savaş yıllarındaki maddî kaybın anlatımında keçiden yararlanarak, keçi sembolüne farklı bir bakış açısı getirmiştir:

*Ve Çukurova,
kıyasıya düzlük,
uçurumlar, yamaçlar, dağlar kıyasıya
ve Seyhan ve Ceyhan
ve kara gözlü Yürük kızı,
gördü mavi üniformalı Fransız'ı.
Ve devam ettik ateşi ve ihaneti görmekte.
Eşraf ve ayan ve mütehayyizanın çoğu
ve ağalar:
Bağdasar Ağa' dan*

*Kellesi Büyük Mehmet Ağa'ya kadar,
düşmanla birlik oldular.
Ve inekleri, koyunları, keçileri sürüp, götürüp,
gelinlerin ırzına geçip,
çocukları öldürüp
ve istiklâli yakıp yıktıkça düşman,
dağa çıktı mavzerini, nacağını, çiftesini kapan
ve çığ gibi çoğaldı çeteler
ve köylülerden paşalar görüldü,
kara donlu köylülerden.
(Ran, 1992b, s. 16)*

Hüseyin Rıfat Topuz'un "Zeynep Nine" adlı şiirinde de savaş yıllarının kısa panoramasında keçi sembolünden faydalanılmıştır. Oğlunu, torununu cepheye gönderen Zeynep nine ve aslında nice Zeynep ninelerin sırtını yasladığı geçim kaynağıdır. Bu açıdan bakıldığında keçi, İstiklâl Savaşı'nın Anadolu insanı kısmındaki sancılı günlerinin, çaresizliklerinin anlatılmasında yardımcı unsurdur:

*İki gürbüz davarı, üç beş dönüm tarlası
On beş, yirmi tavuğu, iki sağmal keçisi,
Bir de torunu Mıstık: varı yoğu bunlardı.
Mıstık tarla sürerken oydu damın bekçisi
(Topuz, 1935, s. 11-12)*

Hasan Ali Toptaş'ın "5." adlı şiirinde de savaş yılları anlatılmaktadır; ancak burada zaman ve mekân farklıdır. Şair, okuyucusunu Kıbrıs Harekâtı yıllarına götürür. Keçi burada da köyün bir parçasıdır. Ancak kullanımı diğerlerine göre değişiklik gösterir. Şair harekât günlerinde bir köyün endişelerine, duygularına ayna tutar. Beşparmak dağlarındaki süreçte halkın üzerindeki psikolojinin boyutunu ortaya koyarken keçiden faydalanır. Keçi bile bir yandan günlük yaşamını sürdürmeye çalışırken, bir yandan gidişatı merak eder ve gözlerini dağa çevirir:

*Beşparmak'taki mavzer çıvlamaları
gök boncuklu tahta beşiklere çarpıp
öküzlerin göz aynasından seke seke
gece gündüz sürerdi.
Köylüler kazmayı küreği bırakıp
ve tarhana çorbasını ve arnavutbiberini
ve zencefil kokusunu ve düşlerini ve seslerini
ve cesaretlerini bırakıp dağlara bakarlardı durup dinlenmeden*

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

*Bacalar dağlara, kapılar, avuç içi pencereler
Ve koyunlar mor mor
Ve keçiler gök gök dağlara bakardı.
(Toptaş, 2003, s. 12-15)*

Genellikle yüksek ve engebeli yerler olarak tanımlanan keçi yolu da keçi gibi savaş yıllarının anlatılmasında kullanılan bir semboldür. Şairler kelimeyi ilk anlamında olduğu gibi çeşitli çağrışımlar için de kullanmıştır. Attila İlhan'ın "4 heyet-i temsiliye namına" adlı şiirinde İstiklâl Savaşı'nda askerlerin mücadele ettiği yerleri sembolize etmektedir:

*Saklı mavzerleriyle büsbütün başka türkler
dökülüp tek tek keçi yollarından
silah çatmış salihli ovasına
kurulu yumrukları
patladı patlayacak
(İlhan, 2005, s. 18-19)*

Keçiyolu, bazen ekonomik ve sosyal anlamda geri kalmanın sembolü olarak da kullanılmıştır. Mustafa Niyazi ve Mümtaz Zeki'nin kaleme aldıkları *Allo Allo* kitabında yer alan "Anadolu = Patika + Keçiyolu" adlı şiirinde 1920'li yılların Anadolu'sunun resmi çizilirken, Anadolu'nun trajik durumu bu kelimeyle özetlenir. Şiirde çorak bir coğrafyadan geçilmesi güç yollardan ibaret Anadolu köyleri anlatılırken aynı zamanda da sistem şiddetli bir tenkide uğrar. Anadolu köylüsü sefil bir hayatta yaşamakta, açlık çekmektedir. Açlık, sefalet, sağlıksız hayat şartları, onların hastalanmasına ve ölümüne sebep olmaktadır. O yıllarda Anadolu köylüsü sermayesi sadece saban, öküz ve eşekten oluşan bir çiftçidir. Onlar için konfor hasır döşekten ibarettir (Gürman Şahin, 2015, s.167):

*Ne altımızda 8 silindirli bir oto
Ve ne omuzlarımıza asılı bir foto makinesi vardır.
Bizi Anadolu'ya götürecek patikalardır.
Sarı
bir şerit gibi uzayan keçiyolları köyleri köylere bağlar.
(Niyazi-Zeki, 1934, s. 7-10)*

Anadolu'nun imkânsızlıklarını anlatmada karşılaşılan keçi yolu başka çağrışımlarda da kendini göstermiştir. Necati Cumalı'nın "Akdiken"inde uzayıp giden keçi yolları ruhu çepeçevre saran yalnızlığı, kimsesizliği, hüznü, ayrılığı, gidişi işaret ederken; Arif Damar'ın "Da" adlı şiirinde bunun tam zıttı duyguları çağrıştırmaya sebep olur. Şairin aşk sarhoşu ruhunda, mor menekşelerin arasından seçilen ince, uzun yollar çok sevimli gözükmektedir:

*Ben seni seviyordum seni sevdim
Islak buzağları seviyordum seni sevdim*

Kartal kanatlarını mor menekşeleri keçi yollarını
(Asena, 1997, s. 78)

Keçi sembolü, örnekleri çok fazla olmasa da, çarpık düzenin eleştirisinde de kullanılmaktadır. Turgut Uyar'ın "Terziler Geldiler" adlı şiirinde atın üzerinde keçi derisinden yapılmış bir eyer durmaktadır. Şair elbette burada kaliteli olan keçinin derisinden ve işçiliğinden bahsetmez. Şiirin geneline bakıldığında Uyar'ın kent, kapitalizm, savaş, din, devlet, düzen, vb. öğelere işaret ederken keçi derisinden yapılmış eyere ilk anlamından uzakta, farklı anlamlar yüklediği görülmektedir:

Ey artık olmuş olan at! -dediler-
Senin eyerin ne güzeldi.
Dişi keçi derisinden, ofir altınıyla süslü
Nasıl yaraşırdı belinin soylu çukurluğuna
Seninle ötelere ansırdık.
(Behramoğlu, 2001, s. 151-154)

1.8. Alışılmamış Bağdaştırma Olarak Keçi Sembolü

Keçi sembolü çeşitli ve zengin çağrışımlarla Salah Birsal, Metin Eloğlu, Nâzım Hikmet, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu gibi şairlerin mısralarında kullanılmış; zaman zaman ise alışılmamış bağdaştırmalarla, alışılmamışın dışında kullanımlarıyla sembol farklı anlatımlarda ifade bulmuştur. Bu bağlamdaki keçi sembolüyle özellikle Sezai Karakoç'un şiirlerinde sıkça karşılaşılmaktadır. Karakoç'un kapalı, soyut ve anlaşılması güç, imge yüklü şiirinde keçi sembolü de nasibini almıştır. Onun şiirinde keçiler "incil sesli", "yitik", "kafatası çingıraklı", "inci döken", "bilge", "bağış döneminin yabancıları"dır. Şairin "Gök Gürültüsü Anıtı"nda şiir kapalı ve bir o kadar da dikkat çekici bir bağdaştırma ile başlamaktadır: "incil sesli keçiler". Turan Karataş, Karakoç'la ilgili doktora çalışmasında bu şiiri yorumlarken şiirin atmosferinin gök gürültüsüyle beraber gelen gerginlikle başladığını söylemektedir. Öyle ki şiir "Krom yüklü bulutlar geçince", "yağmurdan önce yere dökül"en bütün kötülüklerden sonra "bir ikindi vakti / o gök gürültüsü" işitilmesiyle okuyucusunu karşılar. Bu sesle tabiatla olağanüstü bir hareketlilik başlar. Bir gerginlik, bir tavır alış (Karataş, 1994, s. 151) meydana gelir. Her şeyde bir telaş hâsıl olur ve "kafatası çingıraklı keçiler" de dağlara kaçar:

Keçiler keçiler incil sesli keçiler
Krom yüklü bulutlar geçince
Birikiince kül duman sis çamuru
(...)

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

*Bir ikindi vakti
O gök gürültüsü iştilince
Aşınca mermer kulakları bile
Keçiler kafatası çingıraklı keçiler
Kaçar kaçarlar dağa doğru
(Karakoç, 2012, s. 157)*

Şairin bir başka şiirindeki “İnci döküp gittiler keçiler / Siyah bir ses bırakarak arkalarında” mısralarındaki keçi sembolünün işlenişi, onun farklı açılardan değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır. Genellikle kötü sesleriyle anılan keçiler, zaman zaman edebî ürünlere malzeme olmuştur. Karakoç da keçinin melemesini siyahla ilişkilendirerek, rengin olumsuz çağrışımından faydalanıp işnelemede bulunur.

1.9. Mitolojik Sembol Olarak Keçi

Keçi, dünya mitolojisinden Türk mitolojisine kadar çeşitli formlarda karşımıza çıkan bir hayvandır. Ancak edebî ürünlerde daha çok Yunan mitolojisinin hibrit hayvanı Pan karşımıza çıkmaktadır. Özellikle tiyatro eserleri üzerindeki etkisi ayrı bir çalışmanın konusudur. Bazı kaynaklara göre bereket ve doğurganlığı sembolize eden Hermes’in oğlu Pan, kırsal kesimde yaşayan insanların tanrısı olarak bilinmektedir (Necatigil, 1957, s. 86). Hermes onu sıcak tilki postuna sararak Olympos’a götürdüğünde, bu gülünç varlığı gören bütün tanrılar gülmekten kırılırlar ve ona ‘bütün’ anlamına gelen PAN derler (Örs, i).

Her mitolojik hayvanın ayrı ayrı hikâyesi vardır. İyiyi ve koruyuculuğu simgeleyen başkalaşmış hayvanlar olduğu kadar Pan gibi kötülüğü ve yıkıcılığı temsil eden figürler de vardır. Bu nedenle Pan tanrılar tarafından cezalandırılarak farklı formlara dönüştürülmüştür.

Arkadia’da yaşayan Pan, öncelikle Grekçede keçi anlamına gelen Khymaira adıyla karşımıza çıkar. Khymaira, Pegasos üzerine binmiş insanoğlu Bellerophon’la olan mücadelesi sonucunda yaralanır. Ölmektense iki bedenini yaşayan parçalarından tek bir bedende buluşmayı tanrıdan isterler. Tanrı da onları yüzü ve ayakları keçi, vücudu ise insan olan yarı keçi-insan formuna sokar (Graves, 2010, s. 123-124). Dağlık alanlarda yaşayan kır tanrısı, keçilerin çobanı çapkın, eğlenceye düşkün, şarap içen, kural tanımayan asi Pan, bir gün Zeus’un göz koyduğu bakire Syrinks adında bir ağaç perisini sever (Estin - Laporte, 2003, s. 111). Bu aşk Pan’ın başını belaya sokar. Onu sevmeyen tanrılar tarafından kumpasa getirilerek Zeus’un Pan’a yasakladığı periyle birlikte olur. Bunun sonunda da Zeus Pan’ı yarı keçi-yarı balık formunda bir hibrit hayvana, Syrinks’i ise sazlığa çevirir (Can, 2017, s. 7-9). Zeus’un Typhonlarla savaşında titanlar ile mücadelesinde deniz kabuğundan bir boru yapıp üfleyerek herkesi dehşete düşür (Bayladı, 2012, s. 160). Savaşın sonunda yardımı için Aigipan’ı

mükâfatlandırılan Zeus, onu keçi takımı yıldızına dönüştürerek yıldızların arasında sonsuza dek ölümsüzlüğü bahşeyler.

Yunan mitolojisinin elinde flütüyle gezen dağların dik başlı tanrısının mitolojik öyküsü şairlere de ilham kaynağı olmuştur. Yahya Kemal Beyatlı, Abdurrahim Karakoç, Ercüment Behzat Lav, Hasan İzzettin Dinamo, Oktar Rifat, Salih Zeki Aktay, Turgut Uyar, Edip Cansever, Sezai Karakoç gibi daha birçok şairin şiirinde farklı meselelerin içinde söz dinlemeyen, çapkın, şarap içen, kural tanımaz bir yaratık olarak karşılaşılmaktadır. Örneğin İkinci Yeni şairleri, yaşam, insan ve toplumsal yapı ile düşüncelerini aktarmak için bu mittin faydalanmıştır. Pan bilhassa, Turgut Uyar, Edip Cansever ve Sezai Karakoç tarafından kent, kentleşme, doğa ve kır temalarını güçlendirmek için kullanılmıştır. Ayrıca Edip Cansever, Pan unsuru etrafında doğaya açılmanın getirdiği heyecanla yaşam sevincini ve yaşamın belirsizliğini işlerken; Sezai Karakoç Pan'ın yanına Orpheus'u da ekleyerek kent-doğa tezadını dinî bir duyarlılıkla ele aldıktan sonra ölüm gerçeğine de değinir (Akpınar-Yılmaz Çebin, 2015, s. 21). Abdurrahim Karakoç'un "Masal 4" adlı şiirinde ise keçi ayaklı ilah Pan şu şekilde özetlenmektedir:

*O antik devrin akçesi;
Biraz afyon, biraz yalan..
Sultanı keçi ayaklı pan,
Hep kaval çalar durmadan..
(Karakoç, Vur Emri, 2015, s. 84)*

2. SONUÇ

Keçi Türk kültüründe sıkça görülen en önemli sembollerindendir. Sadece sözlü kültürde değil, yazılı kültürün içerisinde de kendine geniş bir anlam tabakası içerisinde yer bulmuştur. Yeni Türk şiirinde belirlenen metotla yapılan taramalar sonucunda ise, keçi sembolünün yer aldığı yüzün üzerinde şiir tespit edilmiştir. Tespit edilen şiirlerde sembolün çeşitli ve zengin çağrışımlar içerisinde işlenerek şiirlerde sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Hayvanın rengi, gözleri, kuyruğu, sakalı kadar çevikliği, yüksek yerlerde yaşaması gibi kendine has özellikleri farklı çağrışımlar içerisinde şiirlerde kullanılmıştır. Hem inat, kibir, kurnazlık, güvensizlik, vefasızlık duygularının anlatımında olumsuz çağrışımlar; hem de güzelliğin, özgürlüğün ifadesinde olumlu çağrışımlar için kullanılan çift yönlü bir sembol olduğu görülmüştür. Aynı zamanda mitolojik hibrit bir yaratık olan Pan ile de çeşitli çağrışımlar içerisinde ele alınmıştır. Elbette ki dünyada birçok kültürün mitoslarında yarı insan-yarı keçi, yarı balık-yarı keçi gibi farklı formlarda keçi figürüne rastlanmaktadır. Ancak Yeni Türk şiirinde eğlence düşkünü, kural tanımayan Yunanlı Pan ile karşılaşılmaktadır. Sonuç

Asuman Gürman Şahin
Yeni Türk Şiirinde Keçi
In New Turkish Poetry

olarak keçi, yüzyıllar öncesinden günümüze farklı hallerde rol almasıyla üzerinde çok yönlü çalışmalar yapılması gereken bir semboldür.

KAYNAKLAR

- Akın, G. (1992). *Seyran Toplu Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Akpınar, S. ve Yılmaz Çebini, B. (2015). İkinci Yeni Şiirinde Phoenix ve Pan'ın Simgesel Anlamları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 39: 14-25.
- Asena, İ. (1997). *Türk Yazınından Seçilmiş Aşk Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Bahadır, H. (2015). *Oğuznamelerde Hayvan Kültü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayladı, D. (2012). *Tanrıların Öyküsü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Behramoğlu, A. (2001). *Büyük Türk Şiiri Antolojisi 2*. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Boztepe, H. N. (1924). *Âyine-i Devran*. İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Can, Ş.(2017). *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Cumalı, N. (1983). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yazko.
- Çay, A. M. (1990). *Türk Millî Kültüründe Hayvan Motifleri -I- (Koyun ve Keçi Etrafında Oluşan Gelenekler)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Çelik, S. (2007). *İslâm Öncesi Türk Sanatında Bazı Hayvansal ve Bitkisel Kültür Örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Doğan, B. (2008). *Hristiyanlıkta Aslı Günah Doktrini*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğru, M. (2013). *Türk Halk Anlatmalarında Süt*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdal, T. (2013). Şiirin Esin Kaynağı Olarak Mitoloji. *Cyprus International University, Folklor/Edebiyat*, Cilt: 19: 76.
- Estin Colette-Laporte Hélène (2003). *Yunan ve Roma Mitolojisi*. (Çev. Musa Eran), Ankara: Tübitak Yayınları.
- Eyüboğlu, B. R. (1969). *Karadut 69*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Girard, René (2005). *Günah Keçisi* (Çev. Işık Ergüden) İstanbul: Kanat Yayınları.
- Graves, R. (2010). *Yunan Mitleri*. Çev. Uğur Akpur. İstanbul: Say Yayınları.
- Gündüz, E. (2015). *Orta Asya'dan Hayvan ve Hayvan Çıkışlı Desenlerin Tekstilde Kullanım Yerleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürman Şahin, A. (2015). *Atatürk Dönemi Türk Şiirinde "Gurbet" Temi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Hâşim, A. (1969). *Bize Göre. Gurebâhâne-i Laklakan. Frankfurt Seyahatnamesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ilgaz, R. (2004). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İlhan, A. (2005). *Ben Sana Mecburum*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Karakoç, A. (2015). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Kadim Yayınları.
- Karataş, T. (1994). *Sezai Karakoç (Hayatı-Sanatı-Tenkit)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Külebi, C. (1998). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Mollaibrahimoğlu, Ç. (2008). *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Necatigil, B. (1957). *Küçük Mitolojya Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Niyazi M.; Zeki M. (1934). *Allo Allo*. İstanbul: Ülkü Kütüphanesi.
- Oğuzcan, Ü. Y. (2004). *Taşlamalar Hicivler 1-2*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Oral, E. (2012). *M.Ö. 2 Bin Anadolu Tasvir Sanatında İnsan Hayvan Karşımı Varlıklar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oyal, Ö. F. (2013). *Keçi, Zanlı, Kurban, Cefakâr*. İstanbul: YKY.
- Örs, Y. (2001). *Takımyıldızlarının Mitolojik Öyküleri. Özel Konu Çalışması*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi, Astronomi ve Uzay Bilimleri.
- Pala, İ. (2008). *İki Dirhem Bir Çekirdek*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Toptaş, H. A. (2003). *Yalnızlıklar*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Ran, N. H., (1991). *İlk Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- (1991b). *Şiirler 9*, İstanbul: Adam Yayınları.
- (1992a). *Memleketimden İnsan Manzaraları*. İstanbul: Adam Yayınları.
- (1992b). *Kuvâyi Milliye*. İstanbul: Adam Yayınları.
- (1992c). *Yatar Bursa Kalesinde*. İstanbul: Adam Yayınları.
- (1997). *Son Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- (2000). *Yeni Şiirler*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Saçlıoğlu, M. Z. (2011). *İki ve Keçi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Topuz, H. R. (1935). *Kırık Kavalıdan Sesler*. Ankara: Sinan Basımevi.
- Ün, C. (2014). *Keçi Medeniyeti Neolitik Dönemden Günümüze Uzanan Doğa Kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yıldız, Ş. N. (2011). *Türk Hayvan Anlatılarında Hayvan Motifleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.